

Biogeográfia terepgyakorlat
magiszteri szakos hallgatóknak mediterrán élőhelyekre
Makedóniába

- programbeszámoló -

A kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetem keretében zajló alapképzés és magiszteri szakos képzés egyik legfontosabb tantárgya a *Biogeográfia* illetve *Románia és Európa biogeográfiája*. E tantárgyak teszik lehetővé, hogy a hallgatók megfelelő állat- és növényföldrajzi ismeretekre tegyenek szert a különböző élőlények elterjedésére vonatkozóan, illetve az élőhelytípusok klímaövenként való változásainak szabályszerűségeiben is betekinthesnek. Mindezek nélkül lehetetlen megfelelő szakmai alapokra szert tenni a természetvédelem és a környezetvédelem terén.

Habár a fentiek fontosságát mindenki elismeri, mégis az egyetemi képzés egyik hiányossága, hogy nem nyílik lehetőség a különböző típusú európai élőhelyek teljes körű megismerésére, csupán részlegesen, főleg elérhető hazai, elsősorban azonban erdélyi célpontok látogatása révén, ami nem kielégítő az ismeretszerzés szempontjából. Ennek akadálya elsősorban pénzügyi feltételek hiányában kereshető. A palettáról leginkább “hiányzó” élőhelytípus a mediterrán életközösségek típusa, hiszen a többi európai élőhelytípus, a tundra és a tajga kivételével Romániában mind fellelhető. A biogeográfia terepgyakorlat célja az Nyugat-Balkán (illírikum) térségében található jellegzetes déli elterjedésű növény- és állatfajainak felismerése, jellegzetes társulások azonosítása, különös tekintettel a reliktum jellegű növény- és állatfajok azonosítására.

Apáthy István Egyesület - Kolozsvár

Ebben az évben, akárcsak az elmúlt két évben, az Apáthy István Egyesület felvállalta, hogy megszervezzék a *Szárazföldi és vízi ökológia* magyar nyelvű magiszteri képzésben résztvevő hallgatóknak, valamint a hozzájuk csatlakozó ökológia témában szakdolgozó felsőbb éveseknek és doktoranduszoknak egy makedóniai egy hetes biogeográfia terepgyakorlatot április 29 és május 8 között. Összesen 24-en vettek részt a terepgyakorlaton. Makedónia egy a földrajzilag közeli és pénzügyileg is elérhető régió, amely ideális lehetőségeket biztosít a következő élőhelytípusok megismerésére: (a) endémikus balkáni állóvízi élőhelyek, (b) mediterrán babérlombú erdők, (c) mediterrán magashegyvidék (Pelister, Jablanica stb.), (d) mediterrán karsztbokorerdők, (e) mediterrán édesvízi közösségek.

A hallgatók az ott töltött egy hét alatt megismerkedhettek ezekkel az élőhelyekkel, illetve a mediterráneum specifikus élővilágával, olyan élőlényekkel találkozhattak (növényekkel és állatokkal egyaránt), amelyekkel eddig többnyire televízióban, könyvekben ismerkedhettek meg eddig csupán (pl. szárazföldi teknősök, különböző mediterrán gyíkfajok, lepkék, endémikus fajok, számos orchideaféle stb.). Ugyanakkor kisebb műhelykutatások kivitelezésére is sor került: a hallgatók kisebb csapatokban mértek fel különböző élőlénycsoportokat: növények, lepkék, hangyák, madarak, valamint hüllők fajszerkezetét vizsgálták. A terepgyakorlat eredményeit, valamint a készített fotókat előadások keretében mutatják majd be a hallgatók külön rendezvény keretében. A gyűjtött anyag ugyanakkor az egyetemi bemutatógyűjtemény részévé válik, ami a magyar tagozaton folyó biológia és ökológia oktatást jelentős mértékben segítheti, hiszen nagyon sok innen származó anyagunk régi.

A kirándulás programja

A terepgyakorlat kezdete április 29, indulás Kolozsvárról, majd másnap reggel átkelés a Dunán a kompon Calafat és Vidin között.

Április 30-án a Nyugat Stara Planina hegység hegyvidéki bükköseit vizsgáltuk (Shiroka Planina röghegység), Belogradchik környékén, elsősorban a hidegkedvelő vízi rovarokat vizsgáltuk források környékén (Petrohan hágó, 1414 m). Igazi

Apáthy István Egyesület - Kolozsvár

meglepetés az eddig a romániai radnai hegységben endémikusnak hitt lószúnyog, a *Tipula alpha* előkerülése. Később a déli kitettségű domboldalakon megfigyeltük a kárpáti skorpió élőhelyét és az itt található mesterséges tó környékének növény és állatvilágáról is listát készítettünk. Estére Szófiába érkeztünk és a Hostel Mostelbe szálltunk meg.

Május 1-én reggel tovább indultunk Makedónia fele, Kyustendil városon áthaladva, a határon az Ossogovska hegységben található Velbazdki hágón (1160 m) jutottunk át, majd Kumanovo-t és Prilep-et érintve jutottunk le az Ohridi tó környékére, Struga városában ahol a Camp AS kempingező helyen sátoroztunk. Este a tó partján lámpáztunk.

Május 2-én felkerestük az Ohridi tó forrásvidékét Tjpejka környékén az albán határ közelében és azonosítottuk az Ohridi tó endémikus halfaunáját. A forrás környékén a víz rendkívül tiszta és átlátszó, a növényzethez elégséges mennyiségű fény jut, így az intenzív fotoszintézis következtében a hidrokarbonátok mészhalmazában kicsapódik, jellegzetes meszes üledéket hozva létre. A forrásvidék kulturális szempontból is jelentős, így meglátogattuk a XI. században épült Szent Naum kolostort. Még aznap felkerestük a Galichica Nemzeti Parkot, ahol az igen száraz, a mediterrán térségre jellemző tölgyes-borókás karsztbokorerdőt kerestünk fel, azonosítva a jellegzetes endémikus makedón tölgyet és a sajátos aljnövényzetet déli szellőrózsával és számos déli elterjedésű orchideával (majomkosbor, bangó-félék). Aznap még meglátogattuk Ohrid városát, jellegzetes római és bizánci műemlékeivel.

Május 3-án a Pelister Nemzeti Parkot látogattuk meg, a Baba Planina hegységben, ahol 1500-m-ig jutottunk fel, miközben figyeltük a jellegzetes növénytársulásokat, déli bükkösöket. A fontosabb növény és állatfajokat lejegyeztük és fényképeztük. Estére Bitola-ban a római romokat tekintettük meg.

Május 4-én a Prespa tó környékét kerestük fel, Dolny Dupeni mellett. A tóparti jellegzetes homokos száraz gyepen számtalan melegkedvelő növény- és állatfajt sikerült azonosítani, főként a rovarok köréből, de görög teknősöket és sivatagi hangyákat is láttunk. A tóban vízi siklókat, mocsári csigákat láttunk. A tó környékén a ritka és védett borzas gödényeket azonosítottuk.

Apáthy István Egyesület - Kolozsvár

Május 5-én a Struga melletti Jablanica Nemzeti Parkban sikerült 2100 m-re feljutni Vevcani községből és egy jégkorszaki cirkuszvölgyben azonosítani a harmadkori reliktumnak minősülő balkáni selyemfenyőt vagy molikát (*Pinus peuce*). Emellett számos déli magashegyvidéki növény és állatfajt azonosítottunk és fotóztunk. Este Struga városát látogattuk meg, és felkerestük a nevezetesebb helyeket.

Május 6-án indutunk vissza Bulgáriába, hasonló útvonalon jutottunk vissza Szófiába és meglátogattuk a várost.

Május 7-án indultunk vissza Szerbián keresztül Kolozsvárra. Útközben a bulgár határ közelében felkerestük a Kalotina környéki mocsaras-nedves élőhelyeket, ahol vízi madarakat és egyéb vízi rovarokat azonosítottunk, majd Pirotd és Zajekar környékén a szerb Stara Planina hegységi patakparti társulásokat vizsgáltuk. Szerbiából Romániába a vaskapui erőmű hídjánál keltünk át a Dunán és másnap hajnalra értünk Kolozsvárra.

A terepgyakorlaton megfigyeltekről a hallgatók kiselőadások formájában számoltak be május 22-én este népes hallgatóság előtt.

Tisztelettel,

dr. Markó Bálint
terepgyakorlat vezető

Kolozsvár
2012. május 22.